

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

*Л. А. Чвортко, доцент, к. е. н., Уманський
державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Фінансова санація в умовах швидкозмінних ендогенних факторів та неплатоспроможності суб'єктів господарювання через фактори внутрішнього характеру, що, як правило, безпосередньо залежать від організації роботи на самому підприємстві, виступає одним із засобів подолання платіжної кризи та запобігання банкрутству підприємства. Пошук шляхів фінансового оздоровлення неспроможних підприємств займає одне з провідних місць у сучасній господарській практиці.

Під санацією, згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Слід відзначити, що мета фінансової санації, зазвичай, полягає у покритті поточних збитків та усуненні причин їхнього виникнення, поновленні або збереженні ліквідності та платоспроможності підприємств, скороченні всіх видів заборгованості, поліпшенні структури оборотного капіталу та формуванні фондів фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру. Санація вважається успішною, якщо за допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає оголошення банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді. Тому стратегічною метою санації, на нашу думку, слід вважати забезпечення

високого рівня конкурентоспроможності підприємства й реалізація оптимального варіанта його розвитку.

Фінансова санація реалізується лише у фінансовій формі за допомогою фінансових інструментів як у процесі судового провадження, так і у випадку досудового вирішення проблеми неплатоспроможності суб'єкта господарювання. Санація підприємства, яка проводиться за рішенням господарського суду, має власний встановлений законодавством порядок проведення під суворим контролем кредиторів, інвесторів, державних органів, тобто всіх тих осіб, які зацікавлені у відновленні платоспроможності підприємства та його фінансовому оздоровленні. Санація підприємства, яка проводиться без залучення державних (судових) органів, має більш прихований характер, оскільки майже всі заходи з фінансового оздоровлення суб'єкта господарювання проводяться всередині самого підприємства з додержанням комерційної таємниці, що робить можливим здійснення різноманітних махінацій із капіталом.

Необхідною складовою процесу управління фінансово-господарською діяльністю та розробки санаційних заходів, запорукою збереження платоспроможності підприємств є комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання.

Фінансовий стан підприємства — одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Дослідження фінансового стану підприємства і його оздоровлення передбачає здійснення аналізу грошових коштів підприємства на всіх рахівницях, засобів у розрахунках, оцінюються довгострокові і короткострокові вкладення, матеріальні запаси і запаси готової продукції,

невстановлене устаткування і незавершені капітальні вкладення, вільні виробничі і складські площі.

Досвід зарубіжних та вітчизняних підприємств щодо виходу із кризи засвідчує, що існує ряд загальних принципів проведення фінансової санації. Так, для більш ефективного проведення санації для виходу із фінансової кризи необхідно: по-перше, чітко уявляти, як буде відбуватися оздоровлення, скільки це потребуватиме часу, які фінансові ресурси і джерела слід залучити; по-друге, дуже важливо підібрати спеціалістів, яким можна доручити відповідальну справу. Виходячи з цього, при підготовці та здійсненні санації вирізняють такі ключові функціональні блоки: розробка плану санації; санаційний аудит; менеджмент санації.

Санація може відбуватися шляхом об'єднання підприємства, яке перебуває на межі банкрутства з потужнішою компанією; за допомогою випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу; за рахунок збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій; на основі перетворення короткострокової заборгованості в довгострокову; через повну або часткову купівлю державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства. Основою вибору тієї чи іншої форми санації є розрахунок її ефективності: співвідношення результатів (ефекту) і витрат на здійснення санації в запропонованій формі.

До основних критеріїв ефективності санації, на думку дослідників, слід віднести: ліквідність та платоспроможність; прибутковість операційної діяльності; додаткову вартість, створену в результаті санації (різниця між очікуваною та теперішньою вартістю); конкурентні переваги та стабілізацію позиції на ринку; відновлення бізнес-репутації боржника.

Вибір процедури банкрутства підприємства, яке тим або іншим способом вирішує проблеми накопичених раніше боргових зобов'язань, істотно залежить від вибору шляхів фінансування санації підприємства. Джерелами фінансування санації можуть бути власні ресурси і кошти, надані власниками та іншими особами, а також залучені кошти на умовах позики чи

на умовах власності; на поворотній або безповоротній основі. Визначення варіантів фінансового оздоровлення включає вивчення потенціалу підприємства, зовнішніх тенденцій (у тому числі ситуації на різних ринках, варіантів державної політики, тенденцій НТП тощо).

Незважаючи на те що, здійснення санації приносить позитивні ефекти окремим підприємствам та економіці в цілому, в Україні вона не користується великою популярністю. Факторами, що стримують процеси фінансової санації на вітчизняних підприємствах, як показують реалії економічної динаміки, є недосконале законодавство, відсутність належного теоретико-методологічного забезпечення процесу санації, нестача грошових ресурсів для забезпечення фінансування санації, дефіцит кваліфікованого фінансового менеджменту. В Україні серед законодавчих процедур банкрутства переважають механізми, орієнтовані на ліквідацію, а не на відновлення платоспроможності та ефективної діяльності фінансово неспроможних господарюючих суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Гришова І.Ю. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності / І.Ю. Гришова, І.П. Островська, А. Менкконен // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2013. – №1. – С. 16-20.

2. Маковоз О. В. Шляхи фінансового оздоровлення неплатоспроможних підприємств залізничної галузі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Маковоз Олена Володимирівна ; Українська держ. академія залізничного транспорту. – Харків, 2007. – 23 с.

3. Стегней М. І. Фінансова санація та комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання / М. І. Стегней, Г. Г. Білак, І. В. Лінтур // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. – 2014. – № 7. – С. 359-368.

4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 року № 2343 - XII.